

ul Fány néni bekiált a földszinti lakásba, hogy jó reggelt, meg hogy mi lesz ma ebédre. Vagy amikor Szűz Máriáról kiderül, hogy Boldog Anya a Marika. De a kedvencem a költő „alulkanonizált” megnyilvánulásai közül az *Aeternitas (2)* című vers egyik részlete, amikor Krisztusunk sziszifuszi hosszúságúra nyúlt kálváriáját ilyen könnyed hangnemben ismerjük meg: „Jött egy ember délről, / vállán van kereszt, / kérdegetik tőle: / „Honnan vetted ezt?” / Nem felel, ha kérdik, / mért nem teszi le, / csak viszi magával. / Nem fér zsebibe. / Tárcájába tenné, / oda se lehet.” Mintha teljesen magától értetődő dolog volna: csupán azért cipeleli ez a szerencsétlen égi-földi fiú a keresztet, mert az túl lett méretezve, így nem tudja zsebre vágni.

Ha nem lenne ez kis mindennapi, azt hiszem, megszakadna a szívünk. Nehéz beletörődni ugyanis, hogy a „szeretet melegségének helyét elfoglalják a jegyzőkönyvek”, és hogy a „gyönyör nem ismer könnyörületet”. Nehéz beletörődni, hogy a szövegeknek élük van. A költő úgy forgatja a szavakat bennünk, akár a tört.

De pont ez vonzza az olvasót a könyvhöz újra és újra. Ez az irgalmas kegyetlenség. Mert amiről mások nem nagyon mernek beszélni, az Borbély Szilárdnak az anyanyelve. Ráadásul olyan tömjénszerűen könnyű és illatos nyelviséggel, hogy az ember életkedve, amely néhány

versnél elvétellett, a többinél azonnal vissza is adatik.

FINY PETRA

(*Kalligram Kiadó, Pozsony, 2004,*
128 oldal, 2000 Ft)

SZÖLLŐSI ZOLTÁN:

Angyal lépked föld fele

A megerőszkolt és polcra hányt könyvek boltjaiban, melyekben megszokott léptekkel és mozdulatokkal keressük azt, ami lényegi, fontos, hogy segítségképpen egy könyvcímben megbotoljon az ember, hogy a pillanatnyi olvasattal a szabad asszociációk bizonytalanságába zuhanjon.

Szöllősi Zoltán új kötetének címét szemügyre véve már csak kényszerűségből is képi megjelenítésbe kívánkoznak az olvasott szavak, olyan műalkotássá formálódva, amely a dolgokat nem saját valójukban ábrázolja, mondhatni „nem úgy, amint vannak”. Miért lépked egy angyal, ha szárnya is van? A válasz egyszerű: mert nincsen szárnya, helyesebben szólva megfosztatott szárnyaitól, amint Szöllősi Zoltán költészete is. Így válik egy verssor kötetcímmé és lényegi kiemeltségében méltóvá a kötet tartalmi egészéhez.

Három évtized emberi-költői magatartását, emlékeinek és félel-

meinek arcképcsarnokát, eddig hat kötetben megjelent verseinek válogatását tartalmazza Szöllősi legújabb könyve. Életének történései determinálták alkotásmódját, viszonyát élethez és költészethez, élethez és valláshoz. Ifjúkorának színhelyétől, a nyírségi tanyavilágtól való elszakadás, ahol „napraforgóként, egy szál gerincen / bólong a lét”, és a nagyvárosba költözés a végsőkig nyughatatlan létállapotot hozott számára. Otthonának emléke, hol „A döngő létrán tolvaj / babona lépked”, illetve a jelen közötti feszültség *Csontkorall* című versében éleződik kézzelfoghatóvá. Az „aki elmegy, nem vihet hazát” bizonyossága beékelődik gondolataiba, az otthontalanság kínzásától többé nem szabadulhat. A városban, az egyedüllét szenvedésében „Néma számon kicsordul / az ártatlanság nyála, birkózom / a gond párnáival / és átfordulok a gyerekkor / puha homokjára” – írja a *Dobszerdában*.

Az emlékek örökkévalóságába, a még meglévő értékek világába menekését az idő múlásával, érett férfikorba lépésével felváltja a múlthoz való hűség és a magyar történelem balsorsra-feszítettségének vállalása. Örök hűségeskü ez, melynek súlya csak Isten súlyával lesz egyenrangú költészetében. Fiának halála a szülőföld elvesztése mellett a megtört emlékü múlt és a sivár jövő súlyát rakja vállára: „Földben a megszületett. / Halott fiam. / Halott föld élő cson-

tomon.” (*Esőben*) Az egyedüllét mindennapjai, az élet nehézkedése csak szigorú, belső fegyvellemmel viselhető el számára, ez okozhatja megszólalásának tömörségét és ez biztosítja egyre kiforrottabb eszmeiségét. Bár mint írja: „fogam / közt, kőrepedésben a fű, megsárgultak / a szavak, kikáromkodott remény”. Az írást, ami az egyetlen biztos pontnak tűnik a jelenben, mégsem adja fel, hiszen szüksége van a szóra: „szórnom kell, elszórnom gyöngyöm, / versem iz-zadni ki” (*Mágia*).

A változásban egyre több városkép kerül verseibe. Megmarad a kezdetektől oly jellemző bátor képalkotás, a jelentéstartalmak metaforákba sűrítése, melyeknek hol hangulata, hol gondolatisága tartja egyben a formát és tartalmat. Stílusa a teljes meztelenségig vetkőzteti a szavakat, így „mindenük” láthatóvá válik, súlyuk megnő. A szövegtest pucúsága, beszédmódjának puritánsága a tartalom nagyfokú tömörségéhez vezet (néha az érthetőség rovására is). A pogány szakralitások motívumai (kő, Nap, Hold, csillag) hol pusztá érzelme- és gondolathordozók, hol pedig Istennel való intim viszonyát jelzik, sokszor anélkül, hogy nevén nevezné istenét. Ahogyan stílusjegyeinek fejlődését és annak kialakult sarokköveit tartalmazza e válogatáskötet, úgy Istenhez és valláshoz való viszonyát, bírálatát, hitetlenség-érzését és a folyton visszatérés megnyugvását is magában

foglalja: „megmozdítasz, Uram, / amint kővé válnék, nem hagyod” (*Megmozdítás*). Komoly ötvösmunka ez, mely egyéforrasztja Szöllősi Zoltán három évtizedes szenvedéstörténetének és költészetének fémlemezeit.

B. MÜLLER TAMÁS

(*Szent István Társulat, Budapest, 2004, 142 oldal, 1200 Ft*)

IANCU LAURA:

Pár csángó szó

Egy gyakran felállított hipotézis szerint irodalmilag két jól elválasztható Magyarországgal létezik. Az egyik a térképek államot államtól elválasztó vastag, fekete vonalain belül éli a maga életét, míg a másik a politika által meghúzott határokon kívül virágzik. Melyik a szebb? Melyik a gazdagabb? Erről beszélni, vitatkozni ugyan lehet, de kérdéses, hogy vezet-e valahová az efféle versengés.

Személy szerint igyekszem mélyebben keresni az igazságot, a szépséget, mint hogy azt városokhoz, megyékhez, netán országrészekhez köthetné a kicsinyesség. Mert ha a nyelv valóban ajándék, akkor egyben közös örökségünk is, ami kisajátíthatatlan határon innen és túl, s mindannyiunk kötelessége, hogy egy értékvesztő világban legjobb tu-

dásunknak megfelelően használjuk fel ezt a mára látszólag feledésre, elsekélyesedésre kárhozott kincset. Ennek az örökségnek jelentős része pedig kétségkívül a határokon kívül élő magyarság körében él.

Iancu Laura, versei tanúsága szerint, nemcsak belenéz, de vizet is merít ebből a kúttá mélyült hagyatékból. Olyan forráshoz vezet bennünket, amelyből a mai időkben ritkán kortyol itthon az ember. Moldvában ugyanis – ahol gyermekéveit töltötte, mielőtt Csíkszeredára került volna tizenévesen – nem mindig volt kedvelt a magyar szó, s talán éppen ennek tulajdonítható, hogy ott és a fiatal költőnő verseiben egyaránt beszédesebbek maradtak a szavak, így a látszólagos egyszerűség is kifejező erővel tud hatni. Iancu Laura alkotásaiban párhuzamosan létezik valamiféle filozofikus szendergés és a mindennapok életet alkotó szilánkjainak megelevenedése úgy, hogy e kettő ötvözeteként egyszerre álomszerű és realista, misztikus és profán valóság ölt testet. Individuális és kollektív térbe csöppenünk: részévé válunk a világnak, ami a szerző sajátja, s mégis kívülállók maradunk, hiszen szemlélete, elmélkedése eltér a mai magyar irodalmi standardtól.

Két egészen különböző világ találkozásánál született költészetéről van szó, melynek igazi érdekessége, értéke pont ebben keresendő. A modern látásmód manifesztálódása a